

Nr 67.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till trädgårdsundervisningen jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkterna 47—50, föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 beräkna följande anslag:

Trädgårdsundervisningen:

Understöd åt lantbruksakademiens trädgårdsskola 12 000 kronor;

Understöd åt trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige 32 000 kronor;

Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel, reservationsanslag 39 000 kronor;

Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket, reservationsanslag 1 200 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 2 mars 1945 avgiven, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 142, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit

att å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Avlöningar ett anslag av 60 000 kronor;

2) till Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Driftkostnader ett förslagsanslag av 20 000 kronor;

3) till Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning ett reservationsanslag av 12 000 kronor;

4) till Trädgårdsundervisningen: Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel ett reservationsanslag av 40 000 kronor;

5) till Trädgårdsundervisningen: Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket ett reservationsanslag av 1 200 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 208 av herr *Johanson, Karl Emil*, och herr *Arrhén*, likalydande med II: 335 av herr *Sveningsson m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta

att till Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel anslå ett till 60 000 kronor förhöjt belopp; samt

att till Trädgårdsskötseln befrämjande åtgärder bevilja ett anslag på 100 000 kronor;

2) I: 314 av herr *Johanson, Karl August, m. fl.*, likalydande med II: 491 av herr *Skoglund* i Umeå *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid besvarandet av Kungl. Maj:ts proposition nr 142 ville beakta de av motionärerna anförda synpunkterna;

3) I: 367 av herr *Hagman m. fl.*, likalydande med II: 563 av herr *Larsson* i Karlstad *m. fl.*, vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 142 måtte för höjning av anslaget till trädskötarkurser till det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet av 30 000 kronor under punkt 4) till Trädgårdsundervisningen: Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel anvisa ett med 10 000 kronor förhöjt anslag av 50 000 kronor.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Genom beslut den 13 februari 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet av och sättet för en omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen. Med skrivelse den 11 november 1943 har lantbruksstyrelsen överlämnat utredning med förslag till omorganisation av nämnda undervisning. Över förslaget ha yttranden inhämtats från ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 mars 1944 tillkallades dåvarande statssekreteraren B. Näsgård att såsom utredningsman verkställa överarbetning av lantbruksstyrelsens förslag. Denne överlämnade den 28 december 1944 en promemoria avseende en överarbetning av vissa delar av förslaget.

Över promemorian ha infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan, allmänna lönenämnden, riksmarskalksämberet, styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, lantbruksakademien, styrelsen för Adelsnäs trädgårdsskola, styrelsen för Norrlands trädgårdsskola i Söråker, styrelsen för lantmannaskolan i Umeå, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förening samt Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen. I ärendet har därjämte inkommit en skrivelse från Sveriges hortonomförbund.

Här torde tillika få erinras om att dels lantbruksakademien i skrivelse den 28 augusti 1944 hemställt att till understöd åt akademiens trädgårdsskola för nästa budgetår måtte upptagas ett anslag av 12 000 kronor, dels ock lantbruksstyrelsen i skrivelse den 31 samma månad hemställt att till understöd åt lantbruksakademiens trädgårdsskola måtte anvisas 12 000 kronor, till understöd åt trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige 32 000 kronor, till bidrag till kurser i trädgårdsskötsel 52 000 kronor samt till stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket 1 200 kronor.

Departementschefen har — efter redogörelse för utredningen i ärendet — anført och föreslagit följande:

»Under de senaste årtiondena har trädgårdsodlingen inom landet gått starkt framåt till följd av en stegrad efterfrågan på dess produkter. Denna näringsgren har därigenom kommit att erhålla en allt större betydelse för landets försörjning med livsmedel. Numera torde värdet av den årliga skörden av trädgårdsalster kunna uppskattas till omkring en femtedel av jordbruksprodukternas värde. Samtidigt med den ökade konsumtionen har från allmänhetens sida mer och mer framträtt krav även på en förbättrad kvalitet hos trädgårdsprodukterna. En följd av den utveckling trädgårdsodlingen fått har helt naturligt blivit att större behov uppstått av väl utbildad och sakkunnig arbetskraft på detta område av jordbruksnäringen. Utredningen i ärendet synes emellertid giva vid handen att de statsunderstödda trädgårdsskolorna icke äro i stånd att under de tryckta ekonomiska förhållanden varunder de arbeta i längden i önskvärd omfattning tillgodose de ständigt växande krav, som utvecklingen inom trädgårdsodlingen kommit att ställa på deras utbildningsverksamhet. Grunderna för den lägre trädgårdsundervisningens nuvarande organisation tillkommo redan i början av 1900-talet. Oaktat stödet från statens sida under årens lopp i viss utsträckning ökats, torde dock en avsevärd del av kostnaderna för ifrågavarande undervisning icke bliva täckt genom bidragen, vilket medfört att skolorna med undanskjutande i viss mån av sin förnämsta uppgift, nämligen undervisningen, fått inrikta sig på affärsmässig trädgårdsodling. Jag vill även framhålla att trädgårdsskolorna i ekonomiskt avseende äro påtagligt sämre tillgodosedda än de lägre lantbruksundervisningsanstalterna. Enligt beslut av 1939 års lagtima riksdag och 1942 års riksdag utgå nämligen till sistnämnda undervisningsanstalter statsbidrag till avlöning av lärarpersonalen samt till driftkostnader med belopp motsvarande de verkliga undervisningskostnaderna. Det synes under nu angivna förhållanden skäligt att statsmakterna snarast vidtaga åtgärder i syfte att förbättra de statsunderstödda trädgårdsskolornas ekonomiska ställning.

I sitt år 1943 avgivna betänkande angående omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen har lantbruksstyrelsen föreslagit, att trädgårdsskolorna skulle komma i åtnjutande av statsunderstöd till driftkostnader enligt de grunder som gälla för lantbruksskolor. Avlöningarna till trädgårdsskolornas föreståndare och lärare skulle enligt styrelsens förslag helt bestridas av statsmedel samt — med vissa smärre jämkningar — motsvara lönerna för lärarpersonalen vid lantbruksskolorna. Utredningsmannen har för sin del framhållit att trädgårdsskolorna borde komma i åtnjutande av ett statsbidrag, som i huvudsak motsvarade skolornas undervisningskostnader. Därest statsmakterna icke skulle finna det lämpligt att redan nu till prövning upptaga frågan om lönereglering för ifrågavarande lärarpersonal, borde enligt utredningsmannen statsbidraget till trädgårdsskolorna minskas något i förhållande till vad lantbruksstyrelsen föreslagit.

Utredningsmannens förslag rörande statsbidrag åt skolorna innebär såsom framgår av det anförda icke något slutgiltigt förslag i ämnet. Med hänsyn

till det trängande behovet av bättre ekonomiskt stöd åt skolorna anser jag mig dock böra förorda att förslaget i huvudsak genomföres. Det synes även principiellt riktigt att dessa skolor i fråga om såväl bidragen till lärarnas löner som till skolornas driftkostnader jämföras med lantbruksskolorna. Då överarbetningen av lantbruksstyrelsens betänkande angående omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen i vad detsamma avser nya skolutyer, antalet elever vid de olika skolorna, byggnadsfrågor m. m., ännu icke avslutats, torde någon lönerreglering för trädgårdsskolornas lärarpersonal för närvarande lämpligen icke böra komma till stånd. För att möjliggöra en förbättrad undervisning torde trädgårdsskolorna emellertid redan nu böra erhålla ett något förhöjt bidrag till föreståndarnas och lärarnas avlöningar. För nästa budgetår synes för detta ändamål böra avses ett belopp av 60 000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas i form av ett obetecknat anslag, under anslagstiteln Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Avlöningar. Vad angår utredningsmannens beräkningar av medelsbehovet till skolornas driftkostnader för budgetåret 1945/46, vilka beräkningar sluta å ett belopp av 20 040 kronor, synas dessa böra godtagas. Till täckande av nämnda kostnader torde under anslagstiteln Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Driftkostnader för budgetåret 1945/46 böra anvisas ett förslagsanslag av 20 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan meddela bestämmelser rörande dispositionen av ifrågavarande båda anslag samt att i samband därmed låta genomföra de ändringar i skolornas kursplaner m. m., som kunna visa sig erforderliga.

Även frågan om anordnande av lärlingsutbildning inom trädgårdsnäringen har sedan flera år tillbaka stått på dagordningen. På trädgårdsodlingens område finnes för närvarande icke någon statlig eller statsunderstödd skolorm, som tager sikte på att möjliggöra för ungdom att omedelbart efter avslutad folkskola förvärva praktisk och teoretisk utbildning inom trädgårdsfacket. I ärendet har framhållits att några möjligheter till verklig lärlingsutbildning i de enskilda trädgårdarna i allmänhet icke heller torde stå de unga till buds. För rekryteringen av arbetskraften inom trädgårdsnäringen synes det emellertid synnerligen betydelsefullt att den ungdom som har intresse och fallenhet för denna näring blir i tillfälle att inrikta sin utbildning på densamma. I annat fall torde risk föreligga att de unga välja att utbilda sig inom andra näringsgrenar, såsom hantverk och industri, där goda möjligheter till yrkesutbildning för närvarande erbjudas. Då det sålunda torde vara ett skäligt krav att även för trädgårdsnäringen skapa goda förutsättningar till en allsidig yrkesutbildning, anser jag mig böra förorda att medel ställas till förfogande såsom statsbidrag till lärlingsutbildning inom trädgårdsycket. I fråga om sättet för utbildningens anordnande kan jag i huvudsak biträda de riktlinjer utredningsmannen uppdragit. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit synes det dock icke möjligt att med det ringa antal lärlingar — cirka 30 stycken — utredningsmannen förutsatt lösa lärlingsfrågan för trädgårdsnäringen i dess helhet. Innan några praktiska erfarenheter på

området föreligga, torde emellertid utbildningen till en början böra begränsas inom den ram utredningsmannen föreslagit. Då utredningsmannens beräkningar av medelsbehovet icke föranlett någon erinran från min sida, torde för nästa budgetår böra upptagas ett särskilt anslag av 12 000 kronor till Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning, vilket anslag bör givas karaktär av reservationsanslag. Därest riksdagen biträder vad sålunda föreslagits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela bestämmelser rörande anslagets användning.

Medelsbehovet för bidrag till kurser i trädgårdsskötsel synes för nästa budgetår böra beräknas till ett oförändrat belopp av 40 000 kronor. Då någon reservation å ifrågavarande anslag icke torde vara att påräkna vid ingången av sagda budgetår, bör hela berörda belopp äskas av riksdagen. Till stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket torde även för budgetåret 1945/46 böra anvisas ett belopp av 1 200 kronor.»

Utskottet.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att trädgårdsskolorna i fråga om bidragen till lärarnas löner och skolornas driftkostnader böra principiellt jämföras med lantbruksskolorna. Då överarbetningen av lantbruksstyrelsens betänkande angående omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen ännu icke avslutats, torde emellertid någon lönereglering för trädgårdsskolornas lärarpersonal för närvarande lämpligen icke böra komma till stånd. För att möjliggöra en förbättrad undervisning torde dock trädgårdsskolorna redan nu böra erhålla ett något förhöjt bidrag till föreståndarnas och lärarnas avlöningar, vilket i enlighet med departementschefens förslag torde för nästa budgetår bestämmas till 60 000 kronor. Till täckande av trädgårdsskolornas driftkostnader torde för samma budgetår beräknas ett förslagsanslag av 20 000 kronor. Utskottet finner vidare att i propositionen anförts bärande skäl för anordnande av lärlingsutbildning inom trädgårdsnäringen och vill biträda förslaget om anvisande av 12 000 kronor till ändamålet.

Medelsbehovet för bidrag till kurser i trädgårdsskötsel har departementschefen beräknat till oförändrat 40 000 kronor för nästkommande budgetår, varav 20 000 kronor avsetts till utbildningskurser för trädskötare. I de likalydande motionerna I: 208 och II: 335 har bland annat hemställts om höjning av ifrågavarande anslag till 60 000 kronor för att därav skall kunna användas 40 000 kronor till trädskötarkurser, medan i de likalydande motionerna I: 367 och II: 563 ansetts att för dylika kurser borde anvisas det av lantbruksstyrelsen beräknade beloppet av 30 000 kronor och anslaget sålunda uppföras med 50 000 kronor. Vad motionärerna anført om behovet av ökad tillgång på kunniga trädskötare att biträda och vägleda fruktodlarna finner utskottet förtjäna beaktande. Emellertid anser sig utskottet för närvarande icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning i angivna syfte. Beträffande användningen av anslaget till kurser i trädgårdsskötsel har i de likalydande motionerna I: 314 och II: 491 föreslagits att bidrag måtte kunna utgå till dylika kurser vid Umeå lantmannaskola. Sistberörda motioner synas ut-

skottet kunna besvaras med att hinder icke bör möta att i den mån medeltillgången det medger bidrag lämnas även till kurser i trädgårdsskötsel som anordnas vid lantmannaskolor. För övrigt må framhållas att ifrågavarande kurser torde komma att behandlas i samband med planläggningen av kursverksamheten på jordbrukets område i anslutning till hushållningsällskapens omorganisation.

Stipendieanslaget torde även för nästa budgetår böra uppföras med 1 200 kronor.

Vad slutligen angår yrkandet i de likalydande motionerna I: 208 och II: 335 om anvisande av 100 000 kronor till trädgårdsskötseln befrämjande åtgärder kan utskottet icke heller i förevarande del biträda dessa motioner, eftersom det synes utskottet lämpligt att tillsvidare stanna vid den anslagstilldelning som här ovan tillstyrkts i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må med bifall till förevarande proposition och avslag å motionerna I: 208 och II: 335, likalydande, samt I: 367 och II: 563, ävenså likalydande, å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Avlöningar* ett anslag av 60 000 kronor;

2) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Driftkostnader* ett förslagsanslag av 20 000 kronor;

3) Till *Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning* ett reservationsanslag av 12 000 kronor;

4) till *Trädgårdsundervisningen: Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel* ett reservationsanslag av 40 000 kronor;

5) till *Trädgårdsundervisningen: Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket* ett reservationsanslag av 1 200 kronor.

B. att de likalydande motionerna I: 314 och II: 491 må anses besvarade med vad utskottet ovan anförte.

Stockholm den 8 juni 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 65.

Reservation

av herrar *Hagman* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar departementschefens — — — (lika med utskottet) — — — utskottet förtjäna beaktande. Utskottet finner sig fördenskull böra tillstyrka att anslaget till trädskötarkurser höjes till 30 000 kronor. Beträffande användningen av — — — (lika med utskottet) — — — anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må i anledning av förevarande proposition och med bifall till motionerna I: 367 och II: 563, likalydande, samt avslag å motionerna I: 208 och II: 335, ävenså likalydande, å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Avlöningar* ett anslag av 60 000 kronor;

2) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Driftkostnader* ett förslagsanslag av 20 000 kronor;

3) till *Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning* ett reservationsanslag av 12 000 kronor;

4) till *Trädgårdsundervisningen: Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel* ett reservationsanslag av 50 000 kronor;

5) till *Trädgårdsundervisningen: Stipendier för högre utbildning i trädgårdsfacket* ett reservationsanslag av 1 200 kronor.

B. att de likalydande motionerna I: 314 och II: 491 må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.»